

УДК 811.111'367.623'37'367.332.7

ПРЕДИКАТИВНІ ПРИКМЕТНИКИ В СТРУКТУРАХ ІЗ ПІДРЯДНИМ РЕЧЕННЯМ ТА ІНФІНІТИВОМ

Олександра ДЕЙЧАКІВСЬКА (Львів, Україна)

e-mail:deychakivska@gmail.com

ДЕЙЧАКІВСЬКА Олександра. ПРЕДИКАТИВНІ ПРИКМЕТНИКИ В СТРУКТУРАХ ІЗ ПІДРЯДНИМ РЕЧЕННЯМ ТА ІНФІНІТИВОМ

У статті проаналізовано структури з предикативними прикметниками, за якими слідує підрядні речення та інфінітив. Визначено типи модальності, характерні для прикметників у моделях Vcop+Adj + that-clause та Vcop+ Infinitive , a same: епістемічну, деонтичну, динамічну та оцінювальну.

Ключові слова: предикативний прикметник, підрядне речення, інфінітив, модальність, трансформація

DEYCHAKIVSKA Olexandra. PREDICATIVE ADJECTIVES FOLLOWED BY THAT-CLAUSE OR TO-INFINITIVE

The article is concerned with the study of the predicative adjectives complemented by that or to-infinitive clause. Different types of modality of predicative adjectives, namely: empirical, deontic, dynamic and evaluative have been analyzed. The study reveals that there is a strong correspondence between the semantics of predicative adjectives and grammatical patterns they form. Thus the transformation of extraposition is possible with adjectives rendering epistemic or dynamic modality yet not with those rendering deontic or evaluative modality. Thus the analysis of the structures and the corresponding transformations allowed by the sentences with certain adjectives serves as another proof of the different types of modality characteristic of adjectives in the function of the predicative. The comparative study of the structures followed by the that-clause or to-infinitive shows that adjectives complemented by that-clause require the subject of the complemented clause while complementation by the to- clause does not need the subject to be expressed explicitly. The fact that adjectives complemented by that-clause always possess a certain type of modality favors the use of this type of complementation. The alternative transformations in case of to-clause complementation demonstrate that the same "surface" structure may possess different "deep" meaning revealed in case of transformations. Transformations rendering causative meaning are possible with evaluative adjectives in the function of the predicative.

Key words: predicative adjectives, clause, infinitive, modality, transformation.

Постановка проблеми у загальному вигляді, її актуальність та зв'язок із науковими завданнями. Вживання прикметників у функції предикатива має довгу і докладну історію вивчення, однак у більшості випадків воно пов'язане із вивченням їхньої сполучуваності із тими чи іншими дієсловами-зв'язками. Дослідженню цієї проблеми присвятили свої праці як зарубіжні (О. Єсперсен, Г. Поутсма, Дж. Керм) так і вітчизняні лінгвісти (У. Голик, Т. Гуляр, Є. Уздинська). Проте поза увагою дослідників все ще залишається аналіз структур, які слідує за прикметником у функції предикатива, (в даному випадку – це that-clause та to-infinitive), їхній вплив на семантику матричного речення, а також трансформації, що дозволяють розкрити семантичні особливості речень із прикметниковою комплементацією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В класифікаціях зарубіжних дослідників наводиться як перелік предикативних прикметників, за якими завжди чи майже завжди слідує інфінітив: able, bound, due, fit, inclined, likely, prepared, unable, unwilling, willing – так і тих, із якими часто вживається that-clause: afraid, angry, anxious, aware, certain, frightened, glad, happy, pleased, proud, sorry, sure, surprised, unaware, worried [5, с.73-74]. При цьому зазначається, що список прикметників із обов'язковою інфінітивною комплементацією може бути розширений і за рахунок багатьох інших прикметників, якщо потрібно “ подати ... більше інформації” [5, с.73]. Автори Collins COBUILD English Grammar не аналізують тип модальності, властивий підрядному реченню у випадку вживання того чи іншого прикметника, а проте зазначають, що при непрямій мові, структури із that clause часто мають модальний характер [5, с.313-341]. Водночас аналіз ад'єктивної комплементації, проведений в тому чи іншому аспекті, уже неодноразово ставав предметом наукових розвідок зарубіжних вчених (Дж. Герріман [6], П. Коллінз[4], Р. Кверк [9]). В контексті вторинної предикації цікавий погляд на природу речень, де за предикативним прикметником слідує інфінітив, представлено вітчизняною дослідницею І. Карамішевою. Проведений трансформаційний аналіз засвідчує, що у випадку вживання у функції предикатива оцінювальних прикметників – anxious, glad – в реченні відсутня вторинна предикація (e.g.: He is anxious to come) , тоді як вживання епістемічних прикметників – likely, sure, certain (e.g.: He is likely to come) – доводить існування двох суб'єктів: суб'єкта модусного предиката (ним іноді може бути невизначене коло людей) і суб'єкта диктумної частини – безпосереднього суб'єкта речення [1].

Мета статті – проаналізувати взаємозв'язок семантики предикативних прикметників – носіїв різного типу модальності – із структурами, які вони формують, а також із трансформаціями, які допускаються даними структурами.

Виклад матеріалу. Полишаючи питання про загально визнаний характер поділу модальності на об'єктивну й суб'єктивну, зауважимо, що у випадку, коли за предикативним прикметником слідує підрядне речення, такі прикметники вважаються модальними. В даному випадку модальність розглядається як сума лінгвістичних засобів, яка використовується мовцем, щоб виразити його відношення до правдивості пропозиції.

Відповідно до класифікації запропонованої Дж.Герріман [6], розрізняють прикметники, що виражають епістемічну, деонтичну, динамічну та оцінювальну/евалюативну модальність у випадку, коли за предикативним прикметником слідує *that*-clause або ж інфінітив.

У випадку епістемічної модальності йдеться про знання суб'єкта про предмет мовлення, про його переконання щодо правдивості висловлювання. Для епістемічної модальності характерною є евіденційність [2, 3], тобто базованість на фактах. Наприклад: *The shops may not be open today; it's a public holiday.*

Епістемічна модальність виражається за допомогою різноманітних лексичних, граматичних та синтаксичних засобів, серед яких можна назвати модальні дієслова, модальні прислівники, порядок слів у реченні, складнопідрядні речення тощо.

Р. Кверк [1985: 219] розрізняє в рамках епістемічної модальності два основні підтипи:

1) епістемічну модальність, що виражає правдивість висловлювання. У такому випадку у функції предикатива, за яким слідує підрядне речення вживаються прикметники **certain, clear, impossible/possible, likely/unlikely, true**. Наприклад: *It was true that on this point she had once had a moment's disquietude [7, p.116]. It was incredible ... that any of the horrid gossips had reached his ears [7, p. 188]. This time she was certain that Dolly was disconcerted [7, p.127].*

2) епістемічну модальність, що виражає проникливість, здатність слухача/адресата зрозуміти того, хто до нього звертається, як і, в свою чергу, здатність адресанта вміти довести доречність, слушність свого звертання. У цьому випадку найчастіше натрапляємо на прикметник **sure**. Наприклад: *I'm sure that you can train her if you're willing to take a little trouble [7, p. 180]. Are you sure that boys of that age don't think more than we older people imagine? [7, p.191] ... but if the man's creditors can't run him down and your agency can't either I'm not sure what's to be gained from continuing to badger the child, are you? [8, p.83]*

Деонтична модальність, яку також часто називають внутрішньою модальністю [9, p.219], пов'язана із бажанням мовця вплинути на інших учасників ситуації. Цей тип модальності має відтінок дозволеності/недозволеності, обов'язковості/необов'язковості, або ж можливості чи неможливості виконання дії. Деонтичну модальність часто поділяють на модальність, що виражає обов'язок, а також модальність, що виражає намір, присилування, примушування з боку мовця. В першому випадку у функції предикативного прикметника натрапляємо на прикметники **necessary, essential** – у другому на прикметники – **desirable, useful, adamant, solicitors**. Наприклад: *... but unfortunately it is necessary to study [8, p.86].* Даний приклад засвідчує властиву предикативним прикметникам деонтичну модальність і у випадку коли за прикметником слідує інфінітив.

Другий тип деонтичної модальності можна проілюструвати таким прикладом: *They made her lie on sofas and were solicitous that she should cover her feet [7, p.159].*

Динамічна модальність – це модальність, яка стосується фізичної спроможності суб'єкта, а також означає можливість виконання дії за певних обставин. У випадку динамічної модальності подається інформація про фізичні та інтелектуальні вміння людей або їхній фізичний стан у той чи інший момент. Е. г.: *... for he was so serious that she felt he was expressing something that had burdened him for years [7, p.185].*

В даному випадку йдеться про властиву людині у якийсь певний момент характеристику, зумовлену конкретними обставинами. Так, зокрема, у наведеному прикладі такою обставиною є той факт, що син відомих акторів змушений був довгий час приховувати свої почуття, свої погляди на життя, підтримуючи таким чином усталений спосіб життя своїх батьків.

Ще один приклад, що ілюструє певні можливості, викликані чітко окресленими обставинами : ... when she reflected on her adventure of the previous night she couldn't but be **pleased** that she had shown so much presence of mind [7, p.171].

І, нарешті, евалютивна/оцінювальна модальність – це модальність, яка виражає оцінювальні судження, що стосуються змісту підрядного речення. В рамках евалютивної модальності деякі дослідники виділяють кілька видів модальності:

а) модальність пов'язану із емоційною оцінкою. У цьому випадку натрапляємо на прикметники *anxious, afraid, concerned, glad, happy, interesting, sorry, surprised*. E.g.: Michael was **afraid** that he (Roger) would drift through his time [7, p. 182]. I'm so **glad** when I look back to think that we have nothing to reproach ourselves with [7, p. 169]. ... they were **anxious** that she should not sit in anything that might be thought as a draught [7, p.159]. It was **disconcerting** that gossip had nearly reached the truth [7, p. 129];

б) евалютивну модальність, що включає загальну оцінку і виражається за допомогою прикметників *good, great, lucky, nice*. E. g.: It was **lucky** for Julia that she was a good actress [7, p. 128];

в) а також евалютивну модальність, що виражає відповідність даній ситуації, загальноприйнятій поведінці. Таку модальність передають прикметники *appropriate, fair, natural, right*. E.g.: It seems only **fair** that they should give us something in return.

Усі вищезазначені типи модальності характерні і для прикметників із to-clause комплементациєю. Наприклад: а) епістемічна модальність: You're **sure** to fall for her [7, p.149]. He was **able** to save people money [7, p.135]; б) деонтична модальність: Julia expected him to monopolize Tom and was **determined** not to mind [7, p. 115]; в) динамічна : She was **eager** to sacrifice herself, and so wrote to her mother to announce her imminent arrival [7, p.157]; г) евалютивна/ оцінювальна модальність: I'm awfully **anxious** to know what you think of her [7, p. 139]. I'm so **glad** to meet you [7, p.141].

Що ж до того, наскільки корелюють структури, які формують предикативні прикметники, і ті види модальності, які вони виражають, то емпіричні дані засвідчують, що структури з екстрапозицією, тобто винесенням підмета у кінцеву позицію, характерні для прикметників, що виражають епістемічну чи динамічну модальність, але не трапляються у випадку оцінювальної чи деонтичної у разі комплементациї підрядним реченням. Наприклад: It was **impossible** ... it was only her guilty conscience that made her think so [7, p.188]. В даному випадку прикметник виражає епістемічну модальність. Наступне речення ілюструє динамічну модальність. E.g.: It seems a little **strange** that on that he should be able to have a flat, dress the way he does and take people to night clubs [7, p.127].

У випадку, коли за віддієслівним прикметником із вираженою оцінювальною модальністю слідує інфінітив – уся структура має каузативний характер. Так, речення – Julia was grimly **amused** to find herself treated like a curate's wife... – допускає ряд трансформ: Julia was grimly **amused** to find herself treated like a curate's wife > To find herself treated like a curate's wife made Julia grimly **amused** >It made Julia grimly **amused** to be treated like a curate's wife [7, p. 142].

Каузативність властива оцінювальним предикативним прикметникам і у випадку, коли за прикметником слідує that-clause: e.g. Julia was thankful that it would soon be time to go down to the theatre > That it would soon be time to go down to the theatre made Julia thankful.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив різні типи модальності, характерні для прикметників у функції предикатива. Прикметники того чи іншого виду модальності корелюють із різними структурами, а також допускають різні типи трансформацій. Подальші дослідження можуть включати визначення предикативних прикметників, за якими в якості комплемента може слідувати як підрядне речення так і інфінітив, або ж, навпаки, лише якийсь один із цих двох видів ад'єктивної комплементациї.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Карамішева І. Д. Диференційні ознаки суб'єктно-предикаційної структури як одного із засобів вираження вторинної предикації у сучасній англійській мові / І.Д. Карамішева // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка – 2007. – Вип. 33 – С. 109-113.

2. Скибицька Н.В. Епістемічна модальність в англійській мові (діахронний аспект): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 – германські мови. / Н.В. Скибицька – Київ: Нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2004. – 21с.

3. Chafe W. Evidentiality in English Conversation and Academic Writing / W. Chafe // *The Linguistic Coding of Epistemology* / Ed. by W. Chafe and J. Nichols. – NY: Ablex Publishing Corporation, 1986. – PP. 261-272.

4. Collins P. Extraposition in English / P. Collins // *Functions of Language*. – Vol. 1 – 1994. – PP. 7-24.

5. Collins COBUILD English Grammar / Ed. by J. M. Sinclair. – L.: Harper Collins, 1990. – 590 p.

6. Herriman J. Extraposition in English: A Study of the Interaction Between the Matrix Predicate and the Type of Extraposed Clause / J. Herriman // *English Studies*. – Vol. 6 – 2000. – PP. 582-599

7. Maugham S. Theatre / S. Maugham – Moscow: Vyssaja Skola, 1985 – 223 p.

8. Tartt D. The Goldfinch / D. Tartt – NY: Back Bay Books / Little, Brown and Company, 2013 – 771p.

9. Quirk R. A Comprehensive Grammar of the English language / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik – Harlow, Longman, 1985. – 1779 p.

REFERENCES

1. Karamysheva, I.D. (2007). Dyferentsiyni oznaky subiektno-predykatsiynoi struktury jak odnogo iz zasobiv vyrazhennia vtorynnoi predykatsii u suchasniy anhliskii movi // *Visnyk Zhytomyrskoho universytetu*. [Distinctive Features of the Subjective Predicative Structure as one of the Means of Secondary Predication Expression in the Modern English Language // *Zhytomyr University Journal*].

2. Skybytska, N.V. (2004) Epistemiczna modalnist' v anhliskii movi (diakhronnyi aspekt): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: spets. 10.02.04 – "Hermans'ki movy" [The Epistemic Modality in the English language (Diachronic Aspect): PhD thesis abstract]. Kyiv.

3. Chafe W. (1986). *Evidentiality in English Conversation and academic Writing*. NY: Ablex Publishing Corporation.

4. Collins P. (1994). *Extraposition in English // Functions of Language*.

5. Collins COBUILD English Grammar / Ed. by J/ M/ Sinclair. (1990). L.: Harper Collins.

6. Herriman J. 2000. *Extraposition in English: A Study of the Interaction Between the Matrix Predicate and the Type of Extraposed Clause // English Studies*.

7. Maugham S. (1985). *Theatre*. Moscow: Vyssaja Skola.

8. Tartt D. (2013). *The Goldfinch*. NY: Back Bay Books / Little, Brown and Company.

9. Quirk R. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. Harlow, Longman.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олександра Дейчаківська – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: історія англійської мови, теоретична граматики.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Oleksandra Deychakivska – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the English Department at Ivan Franko National University of Lviv.

Scientific interests: history of English, theoretical grammar.

УДК 811.111'271.12

ВИКОРИСТАННЯ ІНФІНІТИВНИХ МАРКЕРІВ У КОНСТРУКЦІЇ ACCUSATIVUS CUM INFINITIVO В СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Олександр ЛЕОНІДОВ, Ірина СНИСАРЕНКО (Кропивницький, Україна)

e-mail: oleksandr.leonidov@gmail.com, irynasnis7@gmail.com

ЛЕОНІДОВ Олександр, СНИСАРЕНКО Ірина. ВИКОРИСТАННЯ ІНФІНІТИВНИХ МАРКЕРІВ У КОНСТРУКЦІЇ ACCUSATIVUS CUM INFINITIVO В СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті подано результати дослідження особливостей використання маркерів інфінітива в конструкції *accusativus cum infinitivo* на матеріалі середньоанглійських текстів. Дослідження включає кількісні показники вживання інфінітивних конструкцій із маркерами *to i for to* у випадку комплементації дієслів різних семантичних груп. Встановлено залежність між маркуванням інфінітивної конструкції та жанром тексту, періодом і регіоном написання пам'ятки, структурно-семантичними особливостями розглянутих речень.

Ключові слова: інфінітивний маркер; граматикалізація; акузативно-інфінітивна конструкція; комплементайзер; семантичні групи дієслів; нефінітне дієслово.

LEONIDOV Oleksandr, SNISARENKO Iryna. THE USE OF INFINITIVAL MARKERS IN THE ACCUSATIVUS CUM INFINITIVO CONSTRUCTION IN MIDDLE ENGLISH

The paper investigates into the peculiarities of using infinitival markers in the Middle English accusative-with-the-infinitive construction. Frequently regarded as *accusativus cum infinitivo*, the accusative-with-the-infinitive construction is traditionally defined as a secondary predication structure and a reduced clause. The construction under analysis originated from Old English and resembled the pattern of a similar construction in Latin. The research is based on the analysis of 43 prose fiction and poetic texts representing all groups of Middle English dialects and written between the 13th and the 15th centuries. After the demise of the Old English case system and grammaticalization of prepositions *to* and *for to*, there appeared a need to reconsider the structure of infinitival constructions and reinforce the semantics of a non-finite verb. The paper argues that the accusative-with-the-infinitive construction was most frequently